

צ'רנוביל פינת ברוקליין

האסון, ההוראה המפתיעה, העלייה הגדולה, המלחמות והניסים שהתרחשו בדרך • 35 שנים אחרי אסון צ'רנוביל, יו"ר אגודת צעירי חב"ד הרב יוסף אהרונוב חוזר אל הימים בהם פיקד על מבצע העלייה ומשחזר רגע אחרי רגע

חיים גפן

מי שעזר להם במשימה היו תושבים מקומיים, יהודים שנרתמו
אותם להסתמך על חסידי חב"ד. אך עד כמה היה המצב שבריר
חמש שנים, במכתב אקראי שפורסם בעיתון 'כפר חב"ד' וזאת
שנערכה לאחרונה שבה החתן וגם הכלה הם מילדי העולים במב

צ'רנוביל פינת ברוקלין

מחוץ לליבה. הריאקציה הגרעינית נותרה ללא בקרה, ללא חומר
מעכב וללא יכולת למנוע את התכת מוטות הדלק הגרעיני.
הפיצוץ הראשון אירע כאשר ההספק הגיע לערך של פי עשרה
מכמות האנרגיה המיוצרת במצב רגיל. בפיצוץ זה לחץ הקיטור
הוביל לניתוק כיפת הכור. החמצן שנכנס ביחד עם המימן
שנוצר מהתפרקות חומרי הליבה, גרם לפיצוץ שני, חזק בהרבה
שהעיקף את גג המבנה, וחלקים מתוכן הליבה אל הגגות וסביבת
המבנים של תחנת הכח. כתוצאה מכך נחשפה לאוויר ליבת הכור
שהכילה חומרים רדיואקטיביים והשריפה פיזרה את החומרים
הרדיואקטיביים.

באירוע לא התרחש פיצוץ גרעיני, אך על פי ההערכות, כמות
הנשורת הרדיואקטיבית ששחררה הייתה גדולה פי 300 מפצצת
ביקוע גרעיני רגילה (13-16 קילוטון) המתפוצצת על הקרקע.
הנשורת התפזרה עם כיוון הרוח בעיקר באוקראינה, רוסיה
ובלארוס וזוהמו באופן חמור אזורים שבהם גרו כ-200,000
תושבים.

את אסון צ'רנוביל, התאונה הגרעינית החמורה ביותר בהיסטוריה,
כמעט ואין מי שלא מכיר, אך לא הרבה יודעים על הקשר הישראלי
לאירוע, ועל המבצע המורכב להבאתם של 3,000 ילדים שהיו
תחת סכנה - לישראל.

לאחר הפיצוץ הגרעיני, ארגון הבריאות העולמי קבע שהסכנה
הגדולה ביותר נשקפת לילדים, מאחר שהמערכת החיסונית שלהם
עוד חלשה. בעקבות ההצהרה, ארגונים יהודיים קראו לתנועת
חב"ד להציל ילדים ממשפחות עניות המתגוררות באזורי הקרינה.
הרבי מליובאוויטש נענה לקריאה והחל בפרויקט להעלאת ילדים
יהודים. הוא הורה להקים ביישוב כפר חב"ד, הנמצא במרכז הארץ,
מרכז קליטה - שם הוקמו מוסדות מיוחדים לקליטת הילדים
בתנאי פנימייה מלאים, וזאת בתמיכת משרד הרווחה

מי שניהל את מבצע העלאת הילדים מראשיתו, ולאורך עשרות
שנים, הוא הרב יוסף אהרונב, יו"ר חב"ד וראש מפעל השליחות

י"ז בניסן תשמ"ו בשעה 01:23 לפנות בוקר
בכור מספר 4 של תחנת הכח הגרעינית שעל שם
נין, בברית המועצות בעיירה צ'רנוביל, התקיים
ניסוי, שחזר על עצמו. הייתה זו הפעם הרביעית
לניסוי בשל כישלונות קודמים, ואותו הוביל סגן
המהנדס הראשי של התחנה, אנטולי דיאטלוב.
מטרת הניסוי הייתה לבדוק אם במצב שהקרור באמצעות
טורבינות מופעלות חשמל מושבת מסיבה כלשהי תצליח התנועה
השיורית של הטורבינות לאחר ניתוק מזרם החשמל לקרר את
הכור עד כניסתו לפעולה של גנרטור החירום, פרק זמן בן דקה.
בגלל דחיה לא צפויה של הניסוי, הכור פעל בהספק נמוך כמה
שעות, מה שגרם להצטברות של קסנון 135. קסנון גורם להפחתה
של פעילות הכור. כאשר הגיע הזמן לערוך את הניסוי, המפעילים
לא הצליחו להאיץ מחדש את הכור כתוצאה מהצטברות הקסנון.
על מנת להתגבר על הבעיה, הורה דיאטלוב למפעילים לבטל כמה
ממנגנוני החירום של הכור, ואלו הוציאו כמעט את כל מוטות
הבקרה ממנו. מה שעמד מאחורי החלטתה היה שההוצאה של
המוטות תייצר האצה בפעילות, שתשרוף את הקסנון העודף ובכך
יחזרו לפעילות רגילה.

במצב הזה נערך הניסוי. גנרטור החירום פעל כצפוי, רק כדקה לאחר
שהופעל. בדקה זו עלתה הטמפרטורה בכור באופן ניכר, והכור
ייצר כמות אנרגיה שהלכה וגדלה במהירות. משלחצו המפעילים
על לחצן החירום הידוע בשם AZ-5 מנגנון הדממת הכור, החלו
להיכנס כל מוטות הבקרה, העשויים מבורון, יסוד סופג נייטרונים
מטבעו, לליבה, ובכך היו אמורים לדומם את פעולת הכור.
אלא שעקב תכנון שגוי של המוטות קצותיהם צופו בגרפיט, זאת
כדי לדחוק נוזל קירור, חומר שמעודד את הריאקציה הגרעינית.
הכור היה כבר במצב כל כך לא יציב שקצה הגרפיט משהוכנס גרם
לעליה חדה אף יותר בהספק ובטמפרטורה ומייד נגרם נזק מבני
כך שהצינורות המובילים התעקמו ומוטות הבקרה נתקעו ונשארו

לסייע והם עזרו להורים ועודו
זאת נלמד מעדות שנחשפה לפני
כתגובה לכתבה שסיפרה על חתונה
צע

המרשים של חב"ד בישראל, השבוע הגענו
ללשכתו בכדי לשמוע על המבצע מכלי ראשון,
הוא נזכר ברגעים הדמטיים של המבצע
המורכב: "הפרויקט כולו נוהל בחשאיות
וכמבצע צבאי לכל דבר. היה צורך להיזהר בכל
מידע שנמסר בשיחות הטלפון שברור היה כי
זכו לציתות באופן קבוע, כך גם בבית וברכב,
כל מקום היה חשוף להאזנות. ידענו באופן
ברור שאפילו הנהג האישי המסור והאחראי,
שליווה את אנשינו בימים אלו כשהוא גומע
אלפי ק"מ, יכול להתגלות בסופו של דבר
כ'שתול' מטעם השלטונות."

אך חרף הקשיים והתקלות שצצו בכל יום,
בכל שעה, קשיים שאיימו לסכל את המבצע
כולו - הצלחנו כעבור חודש לגבש את
הקבוצה הראשונה שכללה 196 ילדים. הילדים
הובאו ברכבת מיוחדת שהושכרה לצורך כך
לעיר מינסק, שם פעל שדה התעופה ומשם
היו אמורים לצאת ללונדון. בקרון הראשון
התנוססה תמונתו של הרב, והמסע יצא
לדרכו.

וזו הייתה רק ההתחלה. במשך שלושה ימים
ישנו הילדים באולם הנוסעים של שדה
התעופה, שהתנאים בו - למי שמכיר את
שדות התעופה באוקראינה של רק לפני מספר
שנים - היו רחוקים מלהיות נוחים. הילדים
ישנו על הרצפה, אכלו סנדביצ'ים שגוייסו
מאי שם, בשלב מסוים אף יצא ידידי, המכונה
'הצדיק מלניגרד' הרב קוגן לחווה סמוכה שם
שחט עגלים לצורך הילדים כך שיוכלו לאכול

ארוחה מבושלת."

קשה להוציא מהרב אהרונוב פרטים על
הפרשה המטלטלת, אך למרות שבמהלך
הראיון מילתיו ספורות ומדודות, אין מה
לטעות, גם אם הוא אינו מדבר, מעשיו יכולים
למלא ספרים עבי כרס.

מזה קרוב לארבעה עשורים שהוא ממלא את
השליחות שהוטלה עליו ע"י הרב, כאשר הוא
חולש על מנגנון עשייה עצום שהלב הפועם
שלו הוא בכפר חב"ד, ומשרדו מהווה את צומת
העצבים של מאות שלוחי הרבי הפזורים בכל
רחבי הארץ. הוא חי שלוחים, נושם שלוחים.
"השליח של השלוחים", אפשר להגדיר זאת.

מבחינתו, השלוחים הם יחידת העילית. "לגיונו
של מלך", כפי שהוא מגדיר זאת. הם גיבורי
החיל המעניקים את השירות היהודי הטוב
ביותר, בשליחות הרבי כמובן, בלי שררה,
בלי תפקידים רישמיים, חיילים של הרבי.
הרב אהרונוב הוא השליח הישראלי היחיד
הנמצא בשורה הראשונה של תמונת השלוחים
העולמית המפורסמת, ולא בכדי, הוא נחשב
מראשי חב"ד העולמית כיום.

אך למרות מעמדו, גם הוא מרגיש חייל. כי אצל
הרב, הוא יסביר לנו מאוחר יותר, אין מעמדות.
כולם עומדים בשורה אחת.

'צעירי אגודת חב"ד', הארגון אותו הצעיד
הרב אהרונוב בעשורים האחרונים בשליחות
ובמצוות רבו, נחשב לארגון מוביל מסוגו
בעולם. המותג 'צעירי חב"ד' בישראל הפך
להיות דוגמא ומודל לחיקוי בקרב כל הארגונים
הגדולים בארץ ובעולם. אך הרב אהרונוב לא
מוכן לזקוף את ההצלחה לעצמו, הוא אומר
"הכל הוא בכוחו של הרבי."

כמו ברוסיה

"ההוראה", משחזר הרב אהרונוב, "נחתה אי
שם בשנת תש"ן. היה זה כארבע שנים לאחר
שאירע הפיצוץ הנוראי בכור הגרעיני בצ'רנוביל,
כשאז כבר דלפו לתושבים המקומיים שברי
מידע שגילו כי הם מתגוררים באזור סיכון,
שהם חשופים לקרינה מסוכנת וכי כל יום נוסף
שהם ממשיכים להתגורר במקום מעמיד את
חיייהם בסכנה."

"ברוסיה, כמו ברוסיה, אף לא דאגו לעדכן
את רשויות הבריאות על הפיצוץ, ורק לאחר
שבמדינות הסמוכות, פינלנד ושבדיה, החלו
להימדד ריכוזים גבוהים של קרינה, הפנים
העולם שאסון עולמי - בהיקף ובעוצמה
גדולה עשרות מונים מזו שאירעה בהירושימה
- אירעה מעבר למסך הברזל הקומוניסטי.
העולם כולו סער וגעש, אך ברוסיה עצמה
שררה דממה."

שנתיים ושלוש חלפו והידעות החלו
אט אט והגיעו גם לאזרחים שהתגוררו
בסמוך לכו. העדכונים הגיעו דווקא מקרובי
משפחות שהתגוררו בערי הבירה, במוסקבה
ובקייב, שנחשפו לשידורי רדיו שהגיעו
מישראל ומארה"ב, מהם שמעו על הפיצוץ
שאירע בסמוך אליהם והם עידכנו את קרובי
משפחותיהם שחיו באזור האסון. אלו הבינו
פתאום מה ההסבר לתופעות שחוו, של בהמות
שנולדו עם שני ראשים, מלפפונים שצמחו
למימדי ענק לצד מחלות בלתי מוסברות
שהחלו לפגוע בהם. הם עשו אחד ועוד אחד,

והבינו היטב את המשמעות. אז החלו לצאת
קריאות הזעקה לעזרה של התושבים שהתחננו
לצאת ולעזוב את האיזור מוכה האסון.
"הקריאות הללו" מספר הרב אהרונוב, "הגיעו
מטבע הדברים לאנשי חב"ד שפעלו גם אז,
ובעצם בעיקר אז, ברוסיה הסובייטית. הרי אין
זה סוד שהרבי לא הרשה ליהודים שהיו 'כלי
קודש', שוחטים או רבנים, לעזוב את רוסיה
כל עוד לא נשאו אחריהם כאלו שימלאו את
מקומם. ובאין קשר עם העולם החיצון, הקשר
היחיד שהיה נוצר רק דרך אנשי חב"ד. כך
נקלטו הקריאות אצל אותם שלוחים, שהעבירו
אותן הלאה."

מי שקיבל את הזעקות לעזרה, היה הרב יצחק
קוגן שליט"א, שהתפרסם כ'צדיק מלניגרד'
ואשר נודע בזכות מסירות נפשו הפלאית
לקיום התורה והמצוות גם בימים אותם עשה
תחת השלטון הקומוניסטי (כיום השליח
במוסקבה). הוא העביר את הקריאות שנגעו
דווקא לילדים, שכן הוריהם - שידעו שלהם
עצמם אין סיכוי לקבל אישור יציאה - התחננו
שלפחות הם יגיעו למקום מבטחים.

"הילדים היו בסיכון המוגבר ביותר", מסביר הרב
אהרונוב, "שכן גם אם כל אחד שנחשף לקרינה
המסוכנת חשוף לסכנה, ילדים שנמצאים
בשלבי הגדילה וההתפתחות, חשופים לסכנה
פי כמה. החומרים הרדיואקטיביים מתפרקים
רק בחלוף זמן, כך שהשפעה ההרסנית פוגעת
בעיקר בילדים שהמערכת החיסונית שלהם
חלשה. הדבר בא לידי ביטוי בתופעות כמו
הפרעה בפעילות התקינה של בלוטת התריס
אוגילוי של מחלות ממאירות אחרות. וכשאמא
רוסיה או אוקראינית, שכידוע מסורה מאד
לילדיה - במשפחה רוסית ממוצעת ישנו לרוב
ילד אחד בלבד - יודעת שהילד שלה בסכנה,
היא תעשה הכל עבורו, גם אם המחיר הוא
לשלוח אותו לארץ בלתי נודעת מתוך ידיעה
שיתכן ולא תראה אותו לעולם."

את הזעקות הללו שמעו בכל העולם. הן הגיעו
לאו"ם, לארגון הבריאות העולמי, לתקשורת
העולמית, אך מעבר לצקצוקי לשון לא נעשה
מאומה. המפנה אירע כאשר הן הגיעו לחדרו
של הרבי בקרונהייט שבברוקלין. הרבי שמע,
וההוראה, שיצאה מהרב, הייתה חד משמעית:
"נעמסט די קינדער אויף אייער אחריות און
בריינגט זיי קיין ארץ ישראל."

"קחו את הילדים תחת אחריותכם והעלו
אותם לארץ". זה היה מטבע הלשון של הרבי
מחב"ד, שהועבר ממזכירות הרב, והן היו אלו
שהגיעו את הגלגל והוציאו לדרך את מבצע
הצלת הילדים, מהגדולים בהיסטוריה. מבצע
שגם היום, במבט לאחור ובפרספקטיבה של
שנים, קשה עדיין לאמוד את היקפו ומשמעותו.
בשבוע שלאחר השמיע המילים הללו, העביר
הרב אהרונוב את ימיו ולילתיו במשרד שבו
אנו יושבים כעת. ב'מטה' המאולתר התכנסו
להם ראשי חב"ד בארץ באותן השנים: הרה"ח
רבי שלמה מיינדצ'ניק ע"ה, רבי שמואל חפר
שיח'ל, הרב יצחק קוגן שיח'ל, ומי שחלש על
המבצע עצמו בהמשך והיה מסור לילדים בכל
נימי נפשו עד נשימתו האחרונה הרב יוסי
רייטשיק ע"ה. הצעיר שבחבורה היה הרב
אהרונוב, אז בשנות ה-30 לחייו, שכבר אז
התגלה כטורבינה שמאחורי המפעל החב"די

ואז, ברבע לחמש, מגיעה תשובתו של הרבי. לאחר שהשליחור
 שהיא תכלול תודות לעושים במעשה, אך מזכירו של הרבי הר
 על קו הטלפון הקריא לרב אהרונוב את המענה 'ת"ח ת"ח' בעגה
 אך התשובה נשאה עמה מסר שונה: "הרב גרונר אומר לי: 'הרב'
 ותשלחו לו אלבום שיסכם את עליית הקבוצה

צ'רנוביל פינת ברוקלין

התהליך אמור היה לקחת שבועיים, אך כעבור שעתיים מאז נחתו
 היה להם ביד את הויזה המיוחלת.

הרב אהרונוב, מצידו, היה עסוק בגיוס המשאבים ובניית מערכת
 הקשרים בעולם שהיו ערוכה להצלת המבצע. הוא מסרב לומר
 מה וכמה, אך אלו שנלוו לצידו מספרים עד היום על מהלכים
 שהיום נשמעים דימיוניים. גם כעת הוא לא מנדב בפרטים אך נותן
 לנו להבין ברור - הוא עצמו כמוכן לא מספק פרטים - שמלבד
 הפעלת קשרים חובקי עולם, היו צריכות להגיע מזוודות רבות
 של כסף מזומן בכדי 'לשמן' את כל הביורוקרטיה הרוסית האדירה
 שעמדה בדרכם על כל צעד ושעל, ומישהו היה צריך לדאוג לכך:
 "היום ברוסיה, ארץ הניירת, קבלת מסמך ממשלתי מהווה משימה
 שיכולה לקחת שבועות. ואנו מדברים על רוסיה שלפני שלושים
 שנה, כששום דבר לא היה ממוחשב והכל היה מונח בארכיונים
 עצומים, ובמדינה שבה הפקיד היה מעדיף להרוג את עצמו לפני
 שיספק לך מסמך... כעת לך תוציא אשרות, תעודות לידה ואישורי
 יציאה".

אך האישורים הללו הושגו. איך? אין כל הסבר לכך. מעבר לחיך
 מסתורי איננו מקבלים תשובות, למעט התוצאה: "מה משנה
 איך, עובדה שהם עלו על המטוס...". בשלב מסויים, לאחר שלא
 התייאשו ושאלנו שוב ושוב, הוא קם ממקומו, וחוזר כשבידו
 חבילה מאובקת אותה הוא מנחית על השולחן. זו נפתחת, ומתגלה
 ערימה של דרכונים רוסיים שהונפקו אי אז, ב-1990...

העצום והוא נכנס מטבע הדברים מיד לפעולה.

בקשה מוזרה

במשך כחודש ימים הם כמעט ולא יצאו מהחדר. בעידן שלפני
 הופעת המחשב והטלפון הסלולרי, הם היו צמודים לטלפונים
 ופשוט הרימו שיחות לכל גורם שרק יכול היה לעזור. הצעד
 הראשון שבו נקטו היה הזוי עד אימה: הם שיגרו מברקים לנשיא
 רוסיה דאז, גורבצ'וב, ולראש ממשלת רוסיה הלבנה (בלארוס)
 קפיץ', בהם ביקשו מהם, לא פחות ולא יותר, לאפשר לילדים
 לעזוב את רוסיה...

כשהוא מתבקש היום להסביר את פשרו של אותו צעד, הוא
 מתקשה לעשות זאת. תארו לעצמכם פניה שתיעשה היום, בידי
 כל ארגון יהודי, לנשיא איראן אחמדינז'אד... מעבר לכך שהצעד
 נתפס כלא תועלת, פניה לנשיא המעצמה הסובייטית דאז נחשבה
 לצעד חסר סיכוי, אפילו מסוכן.

אך שם לא השקיעו יותר מידי זמן במחשבה של 'מה יהיה' הם
 כבר היו טרודים בעשייה. המנועים פעלו במלוא המרץ, כשלפני
 שהתקבל צל צילו של האישור הראשון כבר סבב הצוות הראשון,
 שכלל את הרה"ח ר' שמואל חפר, הרב יצחק קוגן ור' בערקע שיף
 ע"ה, בערבות אוקראינה. הם נחתו במקום בלי שהסדירו לעצמם
 ולו ויזה - אותה הם השיגו בכלל ברומניה. מהארץ לרוסיה לא
 פעל כמוכן קו ישיר, שכן לא היתה כלל הכרה רשמית בין המדינות.

הרבי היחיד שנחלץ
לעזרת הילדים

מולאה היינו מצפים
לייביל גרונר זצ"ל שהיה
החבד"ית ('תשואות חן'),
ביקש למסור לך שתכנינו

גם הם לא ידעו. מי שעזר להם במשימה היו תושבים מקומיים, יהודים שנרתמו לסייע והם עזרו להורים ועודדו אותם להסתמך על חסידי חב"ד. אך עד כמה היה המצב שברירי, זאת נלמד מעדות שנחשפה לפני חמש שנים, במכתב אקראי שפורסם בעיתון 'כפר חב"ד' וזאת כתגובה לכתבה שסיפרה על חתונה שנערכה לאחרונה שבה החתן וגם הכלה הם מילדי העולים במבצע. הכותב, חסיד חב"ד שאז היה ילד שעלה בקבוצה השנייה, מספר כי לאחרונה שהה לצד משפחת אחותו שהם שלוחים בליון שבצרפת, ו"גיסו של הרב התעניין בי כששמע מהיכן הגעתי. כששמע שעליתי בקבוצה השנייה, ראיתי שהוא נרגש". "הוא ביקש ממני פרטים וסיפר כי הוא היה מעורב בפעילות, וכי ישנו דבר שטורד אותו עד היום. לדבריו, בקבוצה הראשונה במסגרתה עלו הילדים לראשונה, כשמדובר במבצע שלא היתה לו כל היתכנות ריאלית, לא ניכרה מצידו של הרבי התעניינות יתר על המידה מעבר להנחיות שהגיעו. כך גם לגבי יתר הקבוצות. אך במהלך הימים שקדמו לצאתה של הקבוצה השנייה

לעשות, או לאפשר לילדים להישאר שם ולמות ל"ע, שזה אומר בעצם לא לקיים את רצונו של הרבי. וכשהוא המצב, ברור שעושים מה ש'צריך לעשות'... מה שכן, יצרנו מציאות שגרמה לכך שגם השלטונות הרוסיים הבינו שיש לתת לצאת. הם רק לא העלו בדעתם - ולמען האמת גם אנו לא - שאחרי הקבוצה הזו תבוא עוד אחת, ואחריה עוד רבות..."

עזרה מקומית

אך הדרכונים היו רק בעיה אחת. בעיה אחרת הייתה לאתר את הילדים עצמם. הם ערכו כינוסים במועדונים - 'בית המפלגה' בעגה הרוסית דאז - שבכל ישוב, לשם הגיעו ההורים והתחננו כי הילדים יועלו לארץ. לאמיתו של דבר לא היתה להם כל תוכנית מסודרת, לא איך להעלות את הילדים, לא היכן לשכן אותם. המוסדות שבכפר חב"ד יכלו לקלוט אולי כמה עשרות ילדים, וגם זאת לתקופה קצרה. אך בשלב זה גם אם לא היו תשובות - הם גם לא שאלו שאלות. אחת ידעו: הרבי אמר 'לקחת את הילדים על אחיותכם' וזאת יעשו. איך? כיצד?

בדרכונים מחייכים אלינו הילדים שהיום אמורים להיות כבר בגילאי 40-30. אנו מדפדפים בדרכונים ומחפשים את חותמת היציאה, לשווא. היא לא נמצאת, ולא מדובר בדרכון אחד או שניים. החותמת היחידות על הדרכון הן של הקונסוליה ההולנדית בבריה"מ. שכן בהיעדר כל נציגות של מדינת ישראל ברוסיה - שגרירות לא הייתה ולא כל גוף רשמי אחר - מילאה הולנד את מקומה של מדינת היעד.

איך הגיעו אליהם הדרכונים? איך מוציאים ילדים בלי ויזות? אנו תולים באהרונביל מבט שואל, אך הוא ממלא פיו מים. אדי עשן מסתלסלים מפיו, אף מילה אינה מצליחה להבקיע החוצה.

גם כשאנו מדברים איתו על השמועות בנוגע ל"מעבדות" שפעלו ברוסיה ושהן ייצרו את הדרכונים הללו. הוא לא מספק מענה ישיר מלבד חיוך קל. "לך תזכור. חלפו מאז כבר איזה שלושים שנה..."

כשהוא ניאות להרחיב סוף סוף, הוא אומר: "היו לנו שתי ברירות. או לעשות מה שצריך

מספר הילדים שעלו כבר עמד על כמה מאות, ואט אט החי שוננו בפנימיות בכפר חב"ד, כאשר חלקם כבר הצטרפו להוועברו למוסדות אחרים. אגב, מי שחתם על כל ילד כאפו הרוסי והן בישראל, היה הרב אהרונוב. הוא מוכר עד היום

צ'רנוביל פינת ברוקלין

בסופו של דבר ההורים החליטו לשלוח את הילדים רק לחב"ד, וכך יצאה הקבוצה שבעקבותיה המשיכו להגיע הקבוצות האחרות. זהו סיפור אחד, על סוכן אחד שכביכול עזר לחב"ד אך בה בעת פעל נגד. וכמוהו הסתובבו שם תושבים רבים, שחלקם עזרו אך מרבייתם שמו רגליים... "לאמיתות של דבר, למפרע התברר לנו שדווקא חלק מאותם אנשים שעזרו לנו בקבוצה הראשונה, היו שתולים מטעם השלטונות, והם אלו שניסו בהמשך לטרפד ולהפריע. כמו שלוחי פרעה שנשלחו עם בני ישראל במטרה לדווח על בני ישראל במדבר... ואכן, המשימה הסבוכה ביותר היתה למצוא אנשים נאמנים שנוכל לסמוך עליהם. אך כל אותה העת", מזכיר הרב אהרונוב, "גם מדינת ישראל לא מסייעת לנו במאומה. לא בכסף, לא בהכרה רשמית, גם לא במתן אישור".

מבצע צבאי

הפרויקט כולו נוהל בחשאיות וכמבצע צבאי לכל דבר. היה צורך להיזהר בכל מידע שנמסר בשיחות הטלפון שברור היה כי זכו לציתות באופן קבוע, כך גם בבית וברכב, כל מקום היה חשוב להאזנות. הם ידעו באופן ברור שאפילו הנהג האישי המסור והאחראי, שליווה אותם בימים אלו כשהוא גומע אלפי ק"מ, יכול להתגלות בסופו של דבר כ'שתול' מטעם השלטונות. אך חרף הקשיים והתקלות שצצו בכל יום, בכל שעה, והם אימו לסכל את המבצע כולו - כעבור חודש התגבשה הקבוצה הראשונה

בדווקא, הרבי לא הפסיק להתעניין וניכר היה שהוא מוטרד מאד. המזכירות שיגרה מברקים וניכר היה על הרבי שהוא חושש מאד. רק כאשר הקבוצה נחתה בארץ ניכר היה שנחה דעתו. 'זה מה שאיני מבין', שאל האיש, 'מה היה בקבוצה הזו, הקבוצה השנייה, שהרבי היה מוטרד ממנה כל כך?'

"ניסיתי לשוחר במחשבותי, ונזכרתי: כאשר הקבוצה הראשונה התגבשה פעלו בעיר חסידי חב"ד, אך מי שעזר להם היה תושב מקומי, יהודי שנחשב דתי, והוא שכנע את ההורים שניתן לסמוך על החב"דניקים. הוא הגיע עם הקבוצה לכפר חב"ד, סקר את כל הקורה שם וחזר לברית המועצות, כשאף אחד לא הבין מה היו מטרתיו בביקור זה. אך כשהקבוצה השנייה התגבשה והתקיימה אסיפה, שינה פתאום את עורו. הוא הגיע למפגש, הפעם בלי כיפה, והחל לדבר נגד חב"ד. 'לטובתכם' אמר להורים, 'אל תשלחו אותם לישראל. ישנו ארגון נוצרי בפינלנד שמציע קליטה בכנסיות. שלחו אותם לשם. יהיו להם חמש ארוחות ביום, לימודים, בגדים, טיפולים רפואיים חינם'.

"המילים נפלו על אזניים כרויות ובמקום השתרר שקט מביך. קיומה של הקבוצה נראה לוט בערפל, אך אז עלה על הבמה שכני ששאל את האיש אם הוא יהודי מאמין. ההוא אמר שכן, ואז ענה לו: אם אתה מאמין, היכן הכיפה? החלה מהומה וצעקות, והאיש ברח, התברר אם כן שהוא שימש כסוכן של השלטונות במטרה להפיל את הפרויקט בעודו באיבון, דבר שמסביר את ההתעניינות המוגברת של הרבי בקבוצה זו, כשהוא רואה הכל ברוח קודשו.

לה הפעילות להתמסד. הילדים
זוריהם שעלו אחריהם. אחרים
טרופוס רשמי, הן כלפי הממשל
כאפוטרופוס,

שכללה 196 ילדים. הילדים הובאו ברכבת מיוחדת שהושכרה לצורך כך לעיר מינסק, שם פעל שדה התעופה משם היו אמורים לצאת ללונדון. בקרון הראשון התנוססה תמונתו של הרבי, והמסע יצא לדרך. וזו הייתה רק ההתחלה. במשך שלושה ימים ישנו הילדים באולם הנוסעים של שדה התעופה, שהתנאים בו – למי שמכיר את שדות התעופה באוקראינה של רק לפני מספר שנים – היו רחוקים מלהיות נוחים. הילדים ישנו על הרצפה, אכלו סנדביצ'ים שגוייסו מאי שם, בשלב מסוים אף יצא הרב קוגן לחווה סמוכה שם שחט עגלים לצורך הילדים כך שיוכלו לאכול ארוחה מבושלת. הילדים המתינו בכיליון עיניים לטיסה, אך המטוס התעכב ולא נראה באופק. רק אחרי שלושה ימים, ביום י"א אב תש"ן, נחת במינסק מטוס האיליושין הישן של חברת 'TAROM' הרומנית, והצעקות הגיעו לשמים... זה קורה לאחר שכבר הושכר מטוס של חברה אנגלית, 'בריטיש קאלידוניה', אך בשל פרוץ מלחמת המפרץ הראשונה המטוס, דווקא הוא, מכל מטוסי החברה, נחת בכווית

שנכבשה בידי סאדם חוסיין, והוא נשאר בכווית בלא יכולת להמריא...

אך אם אין מטוס בריטי, הושג מטוס רומני. הילדים עלו על המטוס, מלווים בשלוחים ספורים, בנוסף לרופאה מקומית שהצטרפה לנסיעה. רק בשלב הזה גילה הרב אהרונוב שהוא כלל לא נערך ולא הצטייד בצוות של מדריכים שיטפל בילדים במשך הטיסה. "אבל ה' עזר איך שעלו על המטוס הם קרסו מנייפות, נרדמו ולא התעוררו עד הנחיתה"... הנחיתה הייתה בלונדון, אך כאן התעוררה בעיה נוספת: הטייסים שכבר היו על הרגליים שעות רבות, לא יכלו להמשיך משם לישראל מאחר והם חרגו משעות הערנות המותרות. היה צורך לשלוח טייסים נוספים של 'טארום', אך התהליך אמור היה לקחת כמה שעות, שלא היו. מאחר והנחיתה בלונדון הייתה ביום שישי בבוקר, היה צורך לצאת מיד לישראל בכדי לא להישאר בשבת בשדה התעופה בלונדון.

לתמונה הוכנס השליח בלונדון, ר' פיביש וואגעל, שיחד עם ר' יונה פרוס פנו לאיל ההון היהודי הנודע רוברט מקסוול וביקשו את עזרתו. למקסוול, שבעלותו היו כמה כלי תקשורת עולמיים, היו קשרים עם הממשל הקומוניסטי והוא נרתם במרץ למשימה. הוא שיגר את מטוסו הפרטי לבוקרשט, שם עלו עליו טייסים רומנים רעננים, וכאשר המטוס הגיע ממינסק ללונדון עלו עליו הטייסים שהגיעו מרומניה והם החליפו את הטייסים שנחתו זה עתה.

אך מתברר שלפעמים אתה פותר בעיה, ומגלה שיצרת במו ידך בעיה אחרת: "היה ברור לנו שמקסוול, האיש והעיתונות שלא עשה צעד אחד בלי שילווח בסיקור מתקופה, יחכה לנו בשדה התעופה יחד עם גדוד של צלמים. בעצם, זה היה המינימום שהיינו אמורים לגמול לו על עזרתו. אך היתה לנו בעיה" משחזר אהרונוב. "הרבי הורה שלא יהיה כל דיווח על הקבוצה עד שנגיע לשטח האוירי של ארץ ישראל".

מה עושים? השליח החב"ד בלונדון התבקש לחזור למקסוול, ולבקש ממנו שישאר בבית ולא יגיע לשדה. הוא סירב, ובצדק: לבקש ממקסוול לא להיפגש עם הילדים, אחרי שהוא עצמו דאג להבאת הטייסים עבורם, אין לך יריקה בפרצוף גדולה מזו... אך הרב אהרונוב לא נתן מנות, יש הוראה מהרבי וממנה אין לחרוג ויהי מה. אחרי הפצרות חוזרות ונשנות מאהרונוב יצא השליח הלונדוני למשרדיו של מקסוול. לתמיהתו, אומר לו מקסוול: "אכן, חשבתי על כך שהפרסום עלול להזיק. כדאי שאפגש עם הילדים אבל לא עכשיו, רק אחרי שהם יגיעו לארץ". בהמשך יזכה מקסוול למכתב הוקרה מיוחד מהרבי מחב"ד ז"ע על עזרתו.

"זה היה פלא אחד, בתוך הפלאות הרבות שראינו" הוא אומר, "שמקסוול יאמר שפרסום יכול להזיק? הוא היה הרי איש שסיקר כל תנועה שלו והפרסום היה חמצן עבורו, מה גם שזה בהחלט הגיע לו. אך זה היה עוד נס בשרשרת הניסים הבלתי פוסקת שנראתה לאורכו של כל המבצע הפלאי הזה, כשאנו חשנו שאיננו עושים מאומה אלא שיש מישהו אחר שעושה עבורינו הכל, ראינו בעינינו איך

אל מול כל מעצמות העולם הרבי מציב חזון, ולמרות שעל פי טבע אין לחזון זה היתכנות טיבעית, הרבי תובע מאיתנו לממש את החזון, ותביעה זו מעלה אותנו מעל הטבע ממש".

תשובה מהרבי

כעבור מספר שעות נוחת המטוס בנתב"ג. בבניין הישן שמוכר לכולנו היום כ'טרמינל 1'. למרות השעה המאוחרת של ערב השבת נערכות במקום ריקודים ספונטניים. המוני חב"דניקים נוהרים לרחבה והילדים מתקבלים בחיבוקים, בלונים מופרחים לאוויר והילדים נישאים על כתפיים קול צלילי תזמורת ושלטי 'ברוכים הבאים לישראל'. שעה לאחר מכן הם כבר ישובים בחדר האוכל של פנימיית 'בית רבקה', בוהים כלא מאמינים במתרחש ונהנים מארוחה חמה.

"זה היה בערך 42 אחה"צ" נזכר הרב אהרונוב המגולל את ההמשך המפעים. "שבת היתה אמורה להיכנס בערך ב-19:00. בארה"ב היה אז 10:00 בבוקר, הרבי יצא לתפילה ואנו התקשרנו למזכירות הרבי להודיע שהמשימה בוצעה על הצד הטוב. הילדים הגיעו. בינתיים, אני צועד הביתה אחרי שבעות של היעדרות, מעכל פתאום את המציאות המוזרה: נחתו כאן עכשיו 196 ילדים שאין לי מושג מה לעשות עמם. אני אחראי להם, אך אני תוהה איך נסתדר עם הקליטה שלהם, קשיי השפה והמנטליות, מי יחנך אותם, מי ידאג לצרכים החינוכיים, הרפואיים, הרגשיים... עלינו מוטלת האחריות להביא את מיטב הרופאים והמומחים לבדוק אותם ולטפל בהם. רק באותם רגעים אני מתחיל להבין שהעלאת הילדים ארצה הייתה רק ההתחלה. ההמשך לא קל יותר".

ואז, ברבע לחמש, מגיעה תשובתו של הרבי לאחר שהשליחות מולאה היינו מצפים שהיא תכלול תודות לעושים במעשה, אך מזכירו של הרבי הרב ליבל גרונר זצ"ל שהיה על קו הטלפון הקריא לרב אהרונוב את המענה 'ת"ח ת"ח' בעגה החבד"ית ('תשואות חן'), אך התשובה נשאה עמה מסר שונה: "הרב גרונר אומר לי: 'הרבי ביקש למסור לך שתכינו ותשלחו לו אלבום שיסכם את עליית הקבוצה, אך לא להדפיס את האלבום כעת אלא רק כאשר תגיע לכאן הקבוצה השנייה, כך גם הקבוצה השנייה תיכלל באלבום'. אנשים אחרים היו מרגישים שהרגע נפלו להם השמיים על הראש... אבל חסידיים זה רק 'נעשה ונשמע'".

את המילים אומר הרב אהרונוב כאשר הוא מציג לנו אכן את החוברת, שהופקה כמיטב המסורת החב"דית במהדורה אלבומית מעוצבת ומושקעת תחת הכותרת "חיים חדשים". היא מגוללת את סיפור עלייתם של הילדים בקבוצה הראשונה, וכן, היא כוללת גם סיקור מצולם של עליית הקבוצה השנייה שנחתה חודשיים לאחר מכן, בט' מרחשוון, ואשר כללה 74 ילדים נוספים שעד אז איש לא חשב שיעלו אף הם.

"לא ידעתי איך מעלים את הראשונים, חשבתי שאתקבל במרובד של פרחים על הצלחת עלייתם של 196 הילדים, אבל לא

הרב אהרונב לצד נשיא המדינה הרצוג

צ'רנוביל פינת ברוקליין

ואפילו יהודים, שניסו להשפיע על ההורים שלא לשלוח את הילדים לישראל. בה בעת, מדינת ישראל לא די שלא מסייעת למבצע, היא כלל לא מכירה בו. בפגישה שמתקיימת במשרד הרווחה - אהרונב מציג את הפרוטוקול - בה הם מבקשים מימון שיסייע לכסות את הטיפולים הרפואיים, מוצגת שורה של תנאים ודרישות: יש להעלות רק מספר מצומצם של 50 ילדים לשנה, ורק ילדים שהועלו באופן ליגיטלי לחלוטין, עם ויזות מוסדרות כנדרש, ואין זה הכל. העליה תותר לתקופה של שלושים יום בלבד, שאחריה ישובו לרוסיה... "הטענה שברוסיה לא פועלת כל שגרירות וכי אין אפשרות להסדיר ויזה, כלל לא מתקבלת. ישנם נהלים, ומהנהלים לא חורגים. זו התשובה שאנו מקבלים, ועוד בישראל..."

אך הילדים מתקבצים, והם מגיעים לארץ כמלוקטי שיבולים. אחד מהם, חיים שמו ("הוא דווקא התגלה כבן עליה ממש", מתרגש אהרונב לרגע, חושף כבדרך אגב שהוא זוכר כל אחד משלושת אלפי הילדים שהועלו ארצה. "הוא לא ידע מאומה על יהדותו, והיום הוא גר בשיכון חב"ד, בית חב"די אמיתי עם חמישה ילדים..."), סיפר לאחרונה איך הגיע לידיהם של השלוחים שקיבצו את הילדים.

"גרנו בעיר גומיל, הסמוכה למקום התפוצצות הכור, אך לא ידענו מאומה על הפיצוץ ועל הסכנה. רק לאחר שנתיים שמעה אמא מדודתה שהתגוררה בלנינגראד, כי קלטה שדר של רדיו אמריקאי שבו סיפרו על הפיצוץ. אמא נבהלה ופתנה למנהל בית הספר. היא ביקשה ממנו אישור להעביר אותי לדודתי. המנהל סירב לספק את האישור הנדרש ואמר לה: אל תזרעי פאניקה מיותרת... אם תמשיכי, איים, תאבדי את עבודתך.

"האיום הזה עבד על כל אזרח רוסי, אך אמא היתה נחושה. היא הביטה לצדדים ואז שאלה אותו בלחש: 'רגע, והיכן בנך שלך?' גם הוא לא כאן. למה אותו שלחת מכאן? האיש הנבוך שנתפס בקלקלתו אישר, לא לפני שהזהיר את אמא שלא תספר לנפש חיה את שאירע. כך נשלחתי לדודתי, והיא, שלא יכלה לטפל בי,

היה לי צל צילו של מושג איך נטפל בהם, היכן יגדלו בכלל. שלחנ את הילדים לפנימיות, חלקם לבתי משפחות פרטיות, בלי שום תשתית ארגונית. ילדים שרק לפני כמה ימים נפרדו מהוריהם והם הועברו לארץ זרה דורשים צוות מתוגבר של חמישה מדריכים לכל חניך, ולנו כמעט ולא היו מדריכים. אך רק אז, שעתיים לפני שבת, התחלתי להפנים שהמבצע רק בתחילתו וכי הרבי מבקש שנעלה לכאן אלפי ילדים. אז פתאום התחלתי להבין את המשמעות."

עלייה בלתי אפשרית

בחודשים הבאים ממשיכה המכונה לעבוד במלוא המרץ. בעוד הילדים העולים מתאקלמים, איכשהו, בכפר חב"ד כאשר המוסדות המקומיים מנסים להתמודד עם המשימה שנחתה עליהם ולטפל בילדים, מצד אחד אמורים לדאוג לחינוכם, לספק טיפולים רגשיים, אך בה בעת הם מגייסים רופאים - על חשבונם - שיטפלו במחלות שכבר אז מתחילות להתגלות, ממשיך הרב אהרונב לטפל במילוי ההוראה של הרבי. הרבי הרי ביקש קבוצה שניה, ושלישית...

"גם אחרי שהעלינו את הקבוצה הראשונה, השניה כבר היתה בלתי אפשרית" הוא מספר. "מחד, אתה מגיע למקומות שבהם אמא תופסת אותך בסירטוק והיא בוכה ומתחננת שתיקח את הילד ממנה ותעלה אותו ארצה. אין לה דרכון אין כלום, היא יודעת שיתכן ולא תראה אותו לעולם, אך אין לה אופציה אחרת. לפני אחת הטיסות, מגיעה אמא עם ילדה ואומרת לנו: תכניסו אותה למזוודה... אנו מבהירים שבהיעדר מסמכים - שלא הצלחנו מסיבות כאלה ואחרות להסדיר עבורה אז - אין לנו אפשרות להעלות, אך היא לא מוכנה לשמוע. אני זוכר עד היום את הבכיות של האם ואת יללות הבת לאחר שלא יכלנו לקחתה, והיא צורפה רק לקבוצה הבאה. אך באותם רגעים, גם לב של אבן היה נמס לקול בכיה".

מאידך, הם נדרשו לנהל קרבות מול גורמים שונים, ממשלתיים

נתניהו משחק עם
ילדי צרנוביל

גם היום, יש אחראי שמאחד את המשפחות הללו ומספק להן תמיכה. הארגון מספק לאותם ילדים, שכבר היו לבוגרים כשרובם הקימו משפחות בישראל, את המימד המשפחתי שנה חסר להם. הארגון שוקד על גיבוש מפגשים קבועים של בוגרי המחזורים השונים, והבוגרים, שהפכו לבני משפחה אחת גדולה, נהנים מתמיכה קבועה שבאה לידי ביטוי בין השאר במאמצים שנשלחים ליולדת בכל לידה, בסיוע של מימון כאשר יש צורך ועוד

הקשיים לא נעלמים. תושבי כפר חב"ד היו אלו שחיבקו את הילדים, הם אימצו אותם ובתיהם הפכו לבתים השניים של אותם ילדים. לכל ילד הוסדרה 'משפחה תומכת', וזאת לצד גיוס של צוותים נרחבים שכללו רופאים, פסיכולוגים ומטפלים רגשיים ואחרים. צוות שנבנה תוך מספר ימים ושבעות כאשר הוא מספק לילדים את המעטפת החינוכית-טיפולית הנדרשת לילדים.

אך לא חסרו גם קשיים. בין היתר אנו מוצאים, תוך כדי עלעול בדפים, מכתב שהופנה בידי הרבי לתושבי הכפר. מתברר שחלק מהתושבים פנו לרבי והתרעמו על כך שישנם ילדים שאינם לבושים בצניעות והדבר עלול לפגוע בחינוכם של ילדי הכפר. לכך הגיעה תשובה סדורה מהרבי המבהיר ש"בכדי שהדבר יתקבל על פי טבע יש להקפיד על תלבושת קבועה, ואין לנגוע בזה". עם זאת, הרבי גם מייעץ כיצד יש ליישם את הצעד: יש לספק לאותן ילדות 'בגדים יפים', בלשוננו, שהן יחבבו אותן וכך יסתגלו לבגדים צנועים מרצונן.

ואגב, באותה תקופה עסוק אהרונוב עם מבצע אחר, שרק בגינו הוא הגיע לרוסיה: מבצע הצלת הספרים עליו שקד במשך שנים. הפעילות בכל המישורים מתנהלת במקביל, כאילו מדובר בכמה ישויות נפרדות. "אך מה הקשר" הוא לא מבין את הפליאה. "מה שהרבי אומר - עושים".

מוכר עד היום כאפורופוס, אם כי מבחינתו זו רק חותמת רשמית המאשרת את מה שעליו באמת לעשות, במסגרת ההוראה 'קחו אחריות'...

אך הוא מסייג: "אמנם לקחנו אחריות, אך חשנו כל העת שיש משהו מעלינו שדואג לנו והוא 'מסדיר לנו את העניינים'. ידענו שאנו שלוחים של הרבי, כך שתקלה לא תהיה".

הידיעה הזו עמדה לא פעם במבחן. קרה לא אחת שהם הגיעו לשדה התעופה עם קבוצת ילדים, והם גילו להוותם שפקיד הגבולות שיום קודם לכן סוכם - ולא בחינם כמובן - שהוא יוצב בביקורת הגבולות, לא עומד על משמרתו. "ידעתי דבר אחד. הוא יראה, יגלה מה קורה, ואני אמצא את עצמי מעביר את הלילה בכלא רוס, אך לא חשבתי על עצמי. ידעתי שברגע הזה הכל עלול להיכשל וכי כל המבצע הזה יורד לטמיון"...

בשל החשש מהסיטואציות הללו, שחזרו על עצמן מספר פעמים, הם נהגו להגיע בצמדים של שניים. ההסבר נאמר בטבעיות: "אם אני אשלח לכלא, שלפחות משהו אחר ייאר עם הילדים"..." ואכן, אירעו מספר מקרים שהם עוכבו, לפעמים במשך לילה שלם, כשאהרונוב מוצא את עצמו מטפל בקבוצה של חמישים ילדים, השרועים למרגלותיו בשדה תעופה נטוש, ילדים בני חמש או שמונה שרובם צורחים ומייללים. "עם הזמן למדתי הכל, איך להעסיק אותם, אפילו להגיש עזרה ראשונה. הכל תוך כלי".

ובינתיים בארץ, הילדים מתאקלמים, אם כי

העבירה אותי לשלוחים החב"דיים שהתגלו כמלאכים ממרום".

ילד אחר, כיום חוקר פרטי במקצועו, סיפר כי "בגיל 10 אמרה לי אמא שאני יהודי. לפני כן לא ידעתי מאומה על יהדות. היא שאלה אותי: יש לך אפשרות לצאת מכאן אולי לגרמניה, שם יטפלו בך גויים, או לישראל. אך אני, אמרה לי, מעדיפה לשלוח אותך ליהודים... חודש לאחר מכן היא נהרגה ל"ע בתאונה ואני נשארתי בודד בעולם, אם כי בישראל, במשפחתי החדשה".

כך ילד ילד וסיפורו. "כל ילד" אומר אהרונוב, "היה מבצע בזכות עצמו. זה פרויקט רצוף בפסיפס של אלפי סיפורים אנושיים, אפשר להדפיס ספרים לא מעטים על כך..."

חתאקלמים בארץ

אחרי הקבוצה השניה כבר באה שלישית, אחריה רביעית. עם הזמן, נמצא שימוש גם למטוסים שחזרו ריקים, והם הועמסו במזון כשר שנשלח למשפחות היהודיות שהחלו שבות לכור מחצבתן, בכל רחבי רוסיה ואוקראינה.

מספר הילדים שעלו כבר עמד על כמה מאות, ואט אט החלה הפעילות להתמסד. הילדים שוכנו בפנימיות בכפר חב"ד, כאשר חלקם כבר הצטרפו להוריהם שעלו אחריהם. אחרים הועברו למוסדות אחרים. אגב, מי שחתם על כל ילד כאפורופוס רשמ, הן כלפי הממשל הרוסי והן בישראל, היה הרב אהרונוב. הוא

ילד אחר, כיום חוקר פרטי במקצועו, סיפר כי "בגיל 10 אמר ידעתי מאומה על יהדותי. היא שאלה אותי: יש לך אפשרות בך גויים, או לישראל. אך אני, אמרה לי, מעדיפה לשלוח או נהגה ל"ע בתאונה ואני נשארתי בודד בעולם, אם כי בישראל

צ'רנוביל פינת ברזקלין

הכרה עולמית

בשנים הבאות, ממשיות הקבוצות להגיע בתדירות הולכת וגוברת. בעיתונות מופיעים הדיווחים הקבועים, אחת לחודש חודשיים: "קבוצה נוספת של ילדים עלתה מצ'רנוביל". אז גם מתחיל המבצע ליהנות מהכרה עולמית. האו"ם יוצא מגדרו והוא יזום ארוע מיוחד לכבודו של הרבי מחב"ד ושלוחיו. המטרה המוצהרת: "להעמיק את המסר החינוכי של הערבות ההדדית האוניברסאלית להצלת אוכלוסיות בסכנה". בושינגטון חותם הנשיא, ביל קלינטון, על תעודת הוקרה לאנשי חב"ד. סופר השואה היהודי הנודע אלי ויזל מתייצב לעזרת החב"דניקים והוא קובע ש"אם בשואה העולם שתק מול שוועתם של הילדים הנרצחים, הפעם דווקא יהודים שומעים את הזעקה והם נרתמים לעזרה". במקביל, בכירי תעשיית הבידור העולמית ובראשם הבמאי סטיבן פילברג נרתמים לעזרה והם מעלים את המפעל על נס.

הרב יוסי רייטשיק ז"ל, מי שמסר נפשו למען המבצע, גייס אז משאבים בכל העולם כשהוא מצליח לרתום אנשי עסקים ידועים לטובת הפרוייקט, ביניהם כאלו שהיו להם קשרים עם בכירים בבריה"מ לשעבר, כמו איל ההון האוסטרי מר מרטיין שלאף שהתמסר והפעיל את כל הקשרים המסועפים שלו לטובת הצלחת המבצע. כך גם בתו של איל הון אמריקאי העונה לשם דונאלד טראמפ, הגב' איוונקה טראמפ, לצד שחקנים מפורסמים כמו ג'ון ווייט ועוד.

במדינת ישראל, לעומת זאת, הדברים מתנהלים בעצלתיים. אמנם, ח"כים מכל סיעות הבית חותמים על מסמך מיוחד הקורא למדינת ישראל להכיר בפעילות הייחודית הנעשית למען הצלתם של ילדי צ'רנוביל, בהמשך אף תתבטא הכרה רשמית זו בבול מיוחד שיונפק בידי השירות הבולאי לאות הערכה, בעידודה של שרת התקשורת, דאז לימור ליבנת ובהשתדלותו של הרב חיים יעקב לובאוויטש,

אך אז הפעילות לא די שהיא לא זוכה לתמיכה אלא שהעומדים מאחוריה אף מוגדרים כפורעי חוק.

"המצב היה הזוי" מסכם אהרונב, "מצד אחד, יהודים מכל העולם, ולא רק יהודים, יצאו מגדרם בהערכה וברצון לסייע. רק הטיפולים הרפואיים עלו הון, שלא לדבר על יתר הצרכים, בעוד ש'הדהסה' ניהלה מחקר מיוחד שביקש למדוד את השפעת הקרינה על הילדים - אך המדינה דרשה מעמנו תשובות איך בדיוק הועלו ילדים מבלי שעברו את הפרוצדורה הרשמית 'לפי הספר'. וכך, בעוד שהבקשות לסיוע נזרקות ממשרד הקליטה למשרד הרווחה ומשם למשרד הבריאות, הולך ומתגבש לו דו"ח לא מזהיר בלשון המעטה במשרד מבקר המדינה".

רק בשנת 1995 חותמת שרת הרווחה, נמיה, על מסמך המכיר ב-25 ילדים מתוך מאות שכבר עלו ואשר עלייתם אושרה. הרב אהרונב כמובן חתום כאפוסטרופוס הרשמי על אותם ילדים. אך גם הצעד הזה לא עובר בשקט. דו"ח של מבקר המדינה מותח ביקורת נוקבת על המשרד, ותמה כיצד זה אושרו הילדים למרות שהם הועלו באופן בלתי ליגיטלי. בדו"ח המשתרע על עשרה עמודים צפופים כותב המבקר בין השאר "משרד מבקר המדינה רואה בחומרה את התנהלות משרד הרווחה שאיפשר לפנימייה שבפיקוחו להחזיק ילדים כה צעירים בניגוד לתקנות אחזקת ילדים..."

"אינני מזלזל בדו"ח הזה, אבל תבין את גודל השעה, מדובר בפיקוח נפש של ילדים חסרי ישע. האם נפנה להם ולהוריהם עורף ונאמר שכל עוד לא תיקנו את התקנות לא נציל את הילדים היותר צעירים ונסיר מאיתנו את האחריות? סופר השואה המפורסם אלי ויזל אף שיבח אותנו שלא התפעלנו מהבירוקרטיה. הוא אף אמר מילים קשות: שההיסטוריה תשפוט את מי שעמד מנגד".

הטיפול בילדים דרש מהרב אהרונב, כמו גם מיתר העוסקים במלאכה, את כל זמנם ומרצם. בכל השנים הבאות הם ניתבו

ה לי אמא שאני יהודי. לפני כן לא לצאת מכאן אולי לגרמניה, שם יטפלו תן ליהודים... חודש לאחר מכן היא אל, במשפחתי החדשה."

את האנרגיות ואת המאמצים בקידום של הילדים, כאשר הם דואגים לכל צרכיהם. רבים מהקוראים זוכרים עדיין את טקסי בר המצווה המפוארים שנועדו כמותל המערבי בתדירות גבוהה לאותם ילדים, אך מעבר לכך זכה כל ילד לחגיגת בר מצווה, ליום הולדת, כשנעשה מאמץ רב לספק לכל ילד חוויות אישיות.

הילדים עצמם נקלטו במערכת, חלקם המשיכו לשיבות ולסמינרי חב"ד, אחרים, שהשתלבו פחות, המשיכו למוסדות ממלכתיים. רובם התאחדו עם הוריהם, היו גם בודדים שהוריהם העדיפו לעלות לגרמניה ואותם ילדים התאחדו בהמשך עם הוריהם בגרמניה. "דבר אחד ברור", קובע הרב אהרונוב, "אין ילד אחד מתוך שלושת אלפי הילדים שלא קיבל את מלוא הטיפול הרפואי שהיה זקוק לו, ואין ילד שאינו מודע למולדתו, ומקיים המסורת ברמה כזו או אחרת. לא פחות חשוב מכן, ב"ה דאגנו לכך שכל הילדים והילדות הינם בעלי מקצוע. אם אלו רופאים, מהנדסים, רוקחים ואחיות בבתי רפואה, עורכי דין, אנשי הייטק, בעלי עסקים ועוד ועוד."

הרב אהרונוב נזכר במקרה מרגש אחד שאירע לפני כעשר שנים: "הייתי אז בקיבוץ עם קבוצה של 25 ילדים, שעמדה לטוס לארץ בטיסת 'אל על'. עמדנו בשלב הבידוק של ה'ארות לבד', ואני מושיט לאיש הביטחון של 'אל על'

את חבילת הדרכונים. להפתעתי, הוא לוקח את החבילה ונעלם. "אני נשאר במקום כשליבי מחסיר פעימה. מי יודע מה מצאו הפעם... עוברות חמש דקות והאיש חוזר. פניו חיוורות כסיד ועיניו מלוחלות. אני שואל אותו האם פגעתי בו, והוא עונה: חלילה. אך כשהייתי בגיל 10, החזקת אותי ביד בדיוק כפי שאתה מחזיק את הילד הזה עכשיו. אתה הוא זה שהעלית אותי לארץ, התאקלמתי ועכשיו אני עובד ב'אל על'. כשראיתי את הילדים הללו, הכל צף בי מחדש..."

סיפור אחר אירע דווקא בגרמניה. "בערב פסח לפני חמש שנים נסעה תושבת כפר חב"ד לבתה, שהיא אחת משליחות חב"ד בגרמניה. רק אחרי הנחיתה גילתה ששכחה את התרופות בבית. היא פנתה עם בתה לבית המרקחת, אך שם, בהיעדר מרשם, סירבה הרוקחת לספק לה את התרופה. 'עם כל הרצון הטוב, אם אתן את התרופה - אאבד את הרישיון', אמרה. הן החלו לשוחח ביניהן וניסו לחשוב מי בכפר חב"ד יוכל לשלוח את המרשם בפקס, ואז מתערבת לפתע הרוקחת: אתן מכפר חב"ד? אם כך קחו את התרופה. התברר שגם היא עלתה לארץ במסגרת פרויקט 'ילדי צ'רנוביל', בהמשך ירדה לגרמניה אך לא שכחה לרגע מי הציל אותה."

הרבי אמר שניקה אחריות

התמורות שהתחוללו בעולם, כמו קריסת הקומוניזם מחד ולהבדיל הסתלקותו של הרבי בג' תמוז תשנ"ד, לא פגעו כהוא זה במפעל ההצלה. הקבוצות המשיכו להגיע בתדירות הולכת וגוברת, כאשר הקבוצה האחרונה עלתה לישראל ב-2016. קבוצה זו, הייתה האחרונה וחתמה בכך קרוב 3,000 סיפורים של ילדים שהועלו בקבוצות רבות, במשך תקופה של 26 שנה. אך המשימה מבחינתם של שלוחי הרבי לא הסתיימה. אם כבר, היא רק התחילה, הוראות הרבי הינם לנצח.

גם היום, יש אחראי שמאחד את המשפחות הללו ומספק להן תמיכה. הארגון מספק לאותם ילדים, שכבר היו לבוגרים כשרובם הקימו משפחות בישראל, את המימד המשפחתי שכה חסר להם. הארגון שוקד על גיבוש מפגשים קבועים של בוגרי המחזורים השונים, והבוגרים, שהפכו לבני משפחה אחת גדולה, נהנים מתמיכה קבועה שבאה לידי ביטוי בין השאר במאמצים שנשלחים ליולדת בכל לידה, בסיוע של מימון כאשר יש צורך ועוד.

"הרגעים המרגשים ביותר הן החתונות" מספר לנו ר' חיים, מי שעומד עם הבוגרים בקשר יום יומי. "כל חתונה כזו, הן של הבוגרים עצמם או כאשר כבר מדובר בילדיהם של הבוגרים - וכבר היו לנו חתונות שבהן שני המחוננים היו שניהם מילדי העולים - מהווה מבחינתנו את השיא. הרב אהרונוב, כמובן, משתתף באופן אישי בכל חתונה. זהו הזמן שהילדים הללו יכולים לבטא את עצמם, והם משתפכים בהכרת

הטוב על הסיוע שזכו לו, החל מהרגע שבו נלקחו מביתם והעם הועלו על המטוס לארץ לא נודעת, אך בעיקר על ההמשך - הטיפול המסור לו זכו ואשר טרם הסתיים."

לא הסתיים, משום שהרבי אמר 'לקחת אחריות', ותקופת האחריות הזו אינה קצובה בזמן, אין לה מועד של פג תוקף...

אך לא רק העולים עצמם. גם בני הדור השני נהנים מאותה תמיכה וקיים מנגנון מיוחד המסדיר קשר בין המשפחות, כולל גם הילדים שרואים את עצמם כדור ההמשך של 'משפחת צ'רנוביל' והם רואים בילדי המשפחות האחרות בני משפחה לכל דבר.

ועד היכן מגיעים הדברים, על כך נלמד מהסיפור המפעים הבא שגם אליו נחשפנו באקראי. אחת מהילדות שהועלו במסגרת המבצע ודווקא התאקלמה יפה, עברה להמשיך את חייה כאשר התבגרה אצל מכרים של משפחתה הגרים בתל אביב, והקשר עמה נותק.

חלפו שנים, ואותה בוגרת, שגדלה כעת בסביבה שרחוקה היתה מלהיות הגונה, הסתבכה בפלילים וריחף עליה עונש של מאסר ממושך. הדבר נודע לאנשי חב"ד והם התגייסו מיד לעזרה. בדיון שנערך בבית המשפט המחוזי באשדוד התייצב הרב אהרונוב לצד הצוות המסור המטפל בילדים, ובאמצעות עו"ד שאותו שכרו מכספם הם הבהירו כי מעתה הם לוקחים אחריות על האשה. היא נתגורר בכפר חב"ד - במוסד שהוגדר כמקום המגורים הרשמי במסגרת תנאי השחרור והמעקב - והם יהיו אלו שישאו את האחריות למעשיה.

בפרוטוקול הדיון אנו קוראים את דבריהם של אנשי חב"ד, שגוללו את סיפורה של הילדה שהתייתמה ("אב המשפחה נותר באוקראינה ובינתיים הלך לעולמו, האם נהרגה ל"ע בתאונת דרכים מול עיני הנאשמת ואחותה בטרם עלו ארצה"), הועלתה לארץ ללא אב ואם, וחווה קשיים שהם גרמו לה להגיע לאן שהגיעה. "הצטערנו לשמוע כי הנאשמת הידרדרה למחוזות בלתי רצויים, אך מנסיונינו אנו סבורים שלנאשמת פוטנציאל טוב". לכן, "מעכשיו אנו נמלא את תפקיד המשפחה האומנת שלה".

הבקשה, שהצליחה להפתיע את הנאשמת עצמה שכלל לא העלתה בדעתה לבקש את עזרתם של מטיביה משכבר הימים אליה הפנתה עורך, אושרה לא לפני שהשופטת, הגב' לביא רובין, ציינה את "הצעד בלתי שגרתי" שבו נקטו אנשי חב"ד והיא מעידה שהדבר גרם לה להתרגשות.

אך דווקא בני שיחנו לא מבינים על מה ההתרגשות. "הרבי אמר שניקה אחריות על הילדים", מבהיר הרב אהרונוב את המובן מאליו. "לקחת אחריות" זה אומר שנלווה אותם תמיד, בכל מקום לשם יגיעו, בכל מצב. ואם הרבי אומר, אזי כל עוד לא הגיע הוראה אחרת - ההוראה הזו עומדת בעיניה".

אחריות - לתמיד.